

1475-о заседание, 19-21 септември 2023 г. (формат „Права на Човека“)

Права на човека

H46-10 Асоциация за европейска интеграция и права на човека и група Екимджиев срещу България (жалба № 62540/00)

Контрол върху изпълнението на решенията на Европейския съд

Относитими документи

DH-DD(2023)769, H/Exec(2022)18, H/Exec(2023)11, CM/Del/Dec(2022)1451/H46-7

Жалба	Дело	Решение от	Окончателно на	Индикатор за класификация
62540/00	АСОЦИАЦИЯ ЗА ЕВРОПЕЙСКА ИНТЕГРАЦИЯ И ПРАВА НА ЧОВЕКА И ЕКИМДЖИЕВ	28/06/2007	30/01/2008	Комплексен проблем
7222/05	САВОВИ	27/11/2012	27/02/2013	
70078/12	ЕКИМДЖИЕВ И ДРУГИ	11/01/2022	11/04/2022	Комплексен проблем

Описание на делата

Тези дела се отнасят до липсата на достатъчни гаранции срещу риска от злоупотреба, присъщ на всяка система за прилагане на специални разузнавателни средства, и до липсата на вътрешноправно средство за защита или до недостатъци във функционирането на това средство (нарушения на чл. 8 и чл. 13 от Конвенцията в решението по делото *Асоциация за европейска интеграция и права на човека и Екимджиев* („решението от 2007 г.“)). В решението по делото *Екимджиев и други* („решението от 2022 г.“) Съдът прави подобни заключения относно системата за запазване и достъп до трафични данни (нарушение на чл. 8 от Конвенцията).

В решението от 2022 г. Съдът отбелязва значителното подобрене на системата за прилагане на специални разузнавателни средства, но също така посочва установени по-рано или нови недостатъци, като например (i) функционирането на практика на процедурата за съдебно разрешение; (ii) определението за тайно наблюдение на „обекти“; (iii) непълноти в уредбата относно съхранението, достъпа, прегледа, използването, съобщаването и унищожаването на информацията, получена чрез специални разузнавателни средства;¹ (iv) липсата на достатъчни гаранции по отношение на информацията, която е предмет на професионална тайна; (v) прекомерно дългия срок на първоначалното разрешение за използване на специални разузнавателни средства в контекста на националната сигурност;² (vi) липсата на достатъчни гаранции по отношение на независимостта и правомощията на системата за контрол;³ (vii) различни недостатъци относно реда за уведомяване и съдебното средство за защита.⁴

В решението от 2022 г. по отношение на системата за запазване и достъп до трафични данни Съдът разкритикува: i) неспособността на процедурата за съдебно разрешение да гарантира, че достъпът до запазените трафични данни се осъществява, само когато това е необходимо; ii) липсата на ясни срокове за унищожаване на данните в контекста на наказателното производство; iii) липсата на

¹ Подобни недостатъци са установени и в решението от 2007 г.

² Решението от 2007 г. се отнася до липсата на достатъчно гаранции във връзка с прилагането на специални разузнавателни средства по съображения за национална сигурност.

³ Решението от 2007 г. се отнася до липсата на независим контрол върху прилагането на специални разузнавателни средства или върху дискреционното използване на информация, попадаща извън обхвата на първоначалното искане за прилагане на специални разузнавателни средства (допълнителни материали).

⁴ Решението от 2007 г. се отнася до пълната липса на уведомяване извън наказателното производство и липсата на ефективно средство за защита.

публични правила за съхраняването, достъпа, прегледа, използването, съобщаването и унищожаването на трафичните данни, до които е получен достъп; iv) неспособността на системата за контрол да проверява ефективно злоупотребите; v) ограничените условия за уведомяване и vi) очевидната липса на ефективно средство за правна защита.

Състояние на изпълнение на решенията

Индивидуални мерки⁵ : Комитетът вече отбеляза, че не са необходими допълнителни индивидуални мерки по делата *Асоциация за европейска интеграция и права на човека и Екимджиев и Екимджиев и други*.⁶ Комитетът повтори поканата си към властите да предоставят допълнителна информация относно това дали някоя институция все още съхранява информация, получена чрез тайно наблюдение по делото *Савови*; в тази връзка не беше предоставена нова информация.

Общи мерки:

1) Предишно разглеждане от Комитета

Що се отнася до тайното наблюдение, през декември 2022 г. Комитетът призова властите бързо да приемат мерки по всички нерешени въпроси, установени в процеса на изпълнение, както и в решението от 2022 г.

Комитетът поиска информация, наред с другото, относно разпределението на исканията за прилагане на специални разузнавателни средства между съдилищата и мотивите за издаване на съдебни разрешения, както и относно възможността за предприемане на мерки за избягване на дублирането на искания за прилагане на специални разузнавателни средства и за предвиждане на задължение за разкриване пред съдията на всички относими аспекти. Що се отнася до прилагането на специални разузнавателни средства по съображения за национална сигурност, той посочи необходимостта от въвеждане на съдебен контрол на интервали, по-кратки от две години, и от предоставяне на някои разяснения. Освен това той прикани властите да регламентират по-точно прилагането на специални разузнавателни средства на „обекти“. Също така Комитетът ги призова, наред с другото, да предоставят информация за правилата, уреждащи процедурите за преглед, за запазване на конфиденциалността и целостта и за унищожаване на информацията от прилагане на специални разузнавателни средства; да регламентират тези въпроси в публични документи; и да регламентират също така съдбата на информацията, която е обект на професионална тайна. Що се отнася до механизма за контрол, Комитетът, наред с другото, призова властите да приемат законодателни изменения без допълнително забавяне, за да се засилят гаранциите за квалификацията и независимостта на членовете на Националното бюро за контрол на специалните разузнавателни средства („Бюрото“) преди изборите за ново Бюро през 2023 г.; и да гарантират, че Бюрото разполага с достъп до всички относими материали. Той също така настоя за необходимостта от разширяване на обхвата на условията за уведомяване и подобряване на съдебното средство за защита.

Що се отнася до запазването на трафични данни и достъпа до тях, Комитетът призова властите да представят своята оценка на конкретните мерки, необходими за отстраняване на установените недостатъци.

2) Гаранции относно тайното наблюдение

В предходно представена информация властите посочиха, че въпросите, свързани с тайното наблюдение, са включени в пътната карта, приета от Министерския съвет през август 2021 г.

- *Информация, предоставена от властите през 2023 г.*

Наскоро те уточниха, че работата по изпълнението на тази група дела е закъсняла поради други важни реформи и нестабилната политическа ситуация; и обещаха да подновят инициативата за създаване на работна група за законодателни изменения. Те също така съобщиха, че след закриването на Специализирания наказателен съд през 2022 г. повечето искания за прилагане на специални разузнавателни средства вече се разглеждат от Софийския градски съд. Те отново подчертаха, че мерките, предприети в рамките на този съд след август 2015 г., когато избухна „скандал“, свързан с разглеждането на искания за прилагане на специални разузнавателни средства, сега гарантират ефективен съдебен контрол на всички искания.

⁵ Повтарящите се дела *Хаджиев, Нацев, Киров, Георги Йорданов и Горанова-Караенева*, по които Комитетът е счел, че не са необходими допълнителни индивидуални мерки, бяха приключени с финална резолюция CM/ResDH(2019)141.

⁶ Вж. решенията, приети на 1288^{-ото} и 1451^{-вото} заседания (съответно през юни 2017 г. и декември 2022 г.) (Формат „Права на човека“).

- *Публично достъпна информация*

Информация за националната рамка и практики може да бъде намерена в бележките за 1451-вото заседание и в Н/Ехес(2022)18. След разглеждането през декември 2022 г. не са докладвани важни законодателни изменения. По-долу е представена информация за статистическите данни и практиките, налични в годишния доклад на Бюрото за 2022 г. или в решението от 2022 г.

- Статистически данни: Повечето от разрешенията преди 2014 г. са издадени от Софийски градски съд; през 2015 г. Софийският градски съд и Специализираният наказателен съд са издали в общи линии сходен брой разрешения; между 2016 г. и 2022 г.⁷ повечето разрешения са издадени от Специализирания наказателен съд. През 2022 г. Софийският градски съд е отказал 47,67% от исканията, а Специализираният наказателен съд - 23,13%.

В доклада на Бюрото се посочва, че през 2022 г. използването на специални разузнавателни средства е намаляло, а процентът на отказите⁸ се е увеличил. През 2022 г. специални разузнавателни средства са били приложени спрямо 2 325 лица (2 632 през 2021 г.; 3 042 през 2020 г.; 3 310 през 2019 г.; 3 046 през 2018 г.; 2 748 през 2017 г.; 2 749 през 2016 г.; 4 452 през 2015 г.; 4 202 през 2014 г. и 2 638 през 2013 г.).⁹ Броят на изготвените доказателствени материали също е намалял, което изглежда е свързано с по-прецизните искания за изготвяне на доказателства и със закриването на Специализирания наказателен съд; събирането на информация за целите на националната сигурност не винаги е свързано с изготвянето на доказателства.

През 2022 г. Бюрото е извършило 287 проверки (569 през 2021 г.; 240 през 2020 г.; 230 през 2019 г.; 133 през 2018 г.; 323 през 2017 г.; 287 през 2016 г.); получило е 53 жалби (някои от тях невалидни), установило е два случая на незаконно тайно наблюдение (поради превишаване на срока в резултат на дублиране на искания или поради липса на данни, че лицето е участвало в престъпна дейност); едното от лицата е уведомено, а второто остава да бъде уведомено.¹⁰

- Информация за националните практики: В доклада си за 2022 г. Бюрото констатира различни недостатъци по отношение на някои от исканията за прилагане на специални разузнавателни средства, като например: искане от некомпетентен орган или за престъпления, за които прилагане на специални разузнавателни средства не е разрешено; липса на пълно представяне на данни, сочещи престъпна дейност или участие на дадено лице в такава; липса на мотиви за невъзможността информацията да бъде получена по друг начин. Някои органи не са поискали изготвяне на доказателства, въпреки че прилагането на специални разузнавателни средства е било прекратено поради това, че очакваната цел е била постигната.

Що се отнася до добрите практики, Бюрото отбелязва, че през 2022 г. съдиите са разглеждали молбите по-стриктно, изисквали са по-подробни доклади и са извършвали по-задълбочен последващ преглед на резултатите от прилагането на специални разузнавателни средства. Някои съдии са изисквали от запитвания орган да посочи в исканията, наред с другото, мотиви за всяко от средствата и за периодите на прилагане; едно искане за прилагане на специални разузнавателни средства е било отхвърлено, тъй като вече е било разрешено прилагане на специални разузнавателни средства по отношение на лицето по искане на друг орган. Министерството на вътрешните работи е предприело организационни мерки за избягване на дублирането на искания за прилагане на специални разузнавателни средства на едно и също лице. Агенцията за технически операции е разработила практиката да иска допълнителен съдебен контрол, наред с другото, ако има индикации, че прилагането на специални разузнавателни средства може да засяга комуникация на адвокати; ако се установи, че прилагането на специални разузнавателни средства е засегнало привилегирована комуникация, материалите се унищожават. На среща през октомври 2022 г. представител на съответните съдилища и Бюрото са стигнали до заключения относно възможни подобрения, като например създаването на обща база данни за съдебните актове, с които се разрешава тайно наблюдение.

3) *Гаранции по отношение на запазването и достъпа до трафични данни*

⁷ От 28 юли 2022 г. Специализираният наказателен съд прекратява съществуването си.

⁸ През 2022 г. съдилищата са уважили 3 562 искания за прилагане на специални разузнавателни средства (82,24% от всички искания) и са отхвърлили 769 искания (17,76% от всички искания), в сравнение с 4 056 (88,56%) и 524 (11,44%) през 2021 г.; 5 003 (93,20%) и 365 (6,80%) през 2020 г.; 5 396 (89,35%) и 643 (10,65%) през 2019 г.; 5 328 (87,36%) и 771 (12,64%) през 2018 г.; 4 624 (77,86%) и 1 315 (22,14%) през 2017 г.; 4 885 (80,16%) и 1 209 (19,84%) през 2016 г.

⁹ Подобна тенденция се наблюдава и по отношение на броя на исканията и броя на поисканите специални средства.

¹⁰ Статистическите данни за предходните години са следните: 142 жалби и едно уведомяване за незаконно прилагане на специални разузнавателни средства през 2021 г.; 45 жалби и нула уведомявания през 2020 г.; 46 жалби и две уведомявания през 2019 г.; 110 жалби и нула уведомявания през 2018 г.; 133 жалби и две уведомявания през 2017 г.; 86 жалби и пет уведомявания през 2016 г.

Подробно представяне на националната рамка и практики е налично в Н/Ехес(2023)11. То е подобно на представеното в решението от 2002 г.

- Информация, предоставена от властите през 2023 г. Създадена е работна група във връзка с измененията на Закона за електронните съобщения от 2007 г. („Законът от 2007 г.“) в резултат на решение на Съда на Европейския съюз, която се е съсредоточила върху правилата за достъп до трафични данни, уведомяване в случай на незаконен достъп и предявяване на иск за обезщетение, но не е приключила работата си.

- Запазване на трафични данни: Съгласно Закона от 2007 г. всички доставчици на електронни съобщителни услуги трябва да съхраняват в продължение на шест месеца определени видове трафични данни за всички свои потребители за целите на правоприлагането, националната сигурност или издирването и спасяването. В допълнение към (i) идентификатора на клетката за мобилното комуникационно оборудване, те трябва да съхраняват данни, необходими за : (ii) проследяване и идентифициране на източника на връзката; (iii) идентифициране на направлението на връзката; (iv) идентифициране на датата, часа и продължителността на връзката; (v) идентифициране на типа на връзката; (vi) идентифициране на устройството на потребителя или на това, което се представя за негово устройство.

- Искания за достъп до данни: Различни органи, посочени в Закона от 2007 г., могат да подават искания за достъп извън рамките на висящо наказателно производство; в рамките на висящо наказателно производство съдът, който разглежда делото, може да разреши достъпа или компетентният прокурор може да подаде искане за достъп. Исканията за достъп трябва да бъдат мотивирани. Исканията извън наказателното производство трябва да съдържат и пълно описание на обстоятелствата, които показват, че данните са необходими за съответната цел.

- Разрешения за достъп: Районните съдилища (а в някои специфични случаи и други съдилища) имат правомощия да издават разрешения за достъп. Решението за издаване на разрешение трябва да бъде мотивирано, като в него се посочват данните, които трябва да бъдат предоставени, периодът от време, за който данните трябва да бъдат предоставени, и органът или длъжностното лице, на което данните трябва да бъдат предоставени. При спешни случаи се прилагат специални правила.

- Съхраняване, достъп, преглед, използване, съобщаване и унищожаване на трафични данни, до които органите имат достъп: Съдилищата вписват решенията си по заявления за достъп в регистри, които не са публични. Доставчиците на съобщителни услуги също трябва да водят непублични регистри за всички искания за достъп и могат да съхраняват запазените данни, до които органите са получили достъп, за максимум от три месеца. Приложимата правна рамка не съдържа правила за това как запазените трафични данни, до които органите са получили достъп, трябва да се съхраняват от тях. Що се отнася до органите в съдебната система, прегледът на съдебните решения показва, че когато се използват в наказателното производство, те се съхраняват по съответното дело.

Съответните правила на Закона от 2007 г. предвиждат, че трафичните данни, които не се използват за образуване на наказателно производство, трябва да бъдат унищожени в срок от три месеца след получаването им от органите; протоколът за унищожаването се изпраща незабавно на съдията, който е разрешил достъпа. Трафичните данни, които в хода на наказателното производство се оказват неотнормими, трябва да бъдат унищожени въз основа на заповед на съдията, разрешил достъпа, издадена по предложение на прокурора. Наказателно-процесуалният кодекс не определя конкретен срок за унищожаване; очевидно този аспект се урежда от правила, установени от главния прокурор, които не са публични; в срок от седем дни от заповедта прокурорът и доставчиците на съобщителни услуги трябва да изпратят на съдията протокол за унищожаването. Данните, до които е получен достъп в рамките на спешната процедура, трябва да бъдат незабавно унищожени, ако прибягването до тази процедура не е било потвърдено от съдията.

- Система за контрол: Три органа могат да контролират съхраняването на трафични данни и последващия достъп до тях от страна на властите: Комисията за защита на личните данни (а в някои случаи и Инспекторатът към Висшия съдебен съвет); съдията, издал разрешението за достъп; и постоянна парламентарна комисия, която контролира също така и прилагането на специални разузнавателни средства.

- Мерки за уведомяване и средства за правна защита: Съгласно Закона за електронните съобщения специалната парламентарна комисия уведомява физическите лица, ако до запазените за тях трафични данни е имало или е било поискано да се получи незаконен достъп, ако такова

уведомяване не би възпрепятствало постигането на целта на достъпа до данните. Законът за защита на личните данни от 2002 г. ("Законът от 2002 г.") предвижда ситуации, в които информацията за обработката на данни, отнасяща се до субектите на данни, може да бъде забавена или отказана или правата на субектите на данни да бъдат ограничени, и определя различни механизми за уведомяване в това отношение. Субектите на данни, които смятат, че правата им на лични данни са нарушени, могат да подадат жалба до Комисията за защита на личните данни или до Висшия съдебен съвет и да поискат съдебен контрол на техните решения. Те могат също така да поискат съдебен контрол на действията или решенията на администратора или обработващия лични данни или обезщетение за вреди от тях.

Анализ на Секретариата

Индивидуални мерки:

Не са необходими допълнителни индивидуални мерки по решенията от 2007 г. и 2022 г. Властите следва да бъдат призовани да предоставят информация по делото *Савови* относно това дали някоя публична институция все още съхранява информация, получена чрез оспорваното тайно наблюдение.

Общи мерки:

1) По отношение на прилагането на специални разузнавателни средства

Комитетът би могъл да отбележи с интерес, че въпреки липсата на относими законодателни мерки след предишното разглеждане, съответните органи полагат усилия да подобрят практиките си и че прилагането на специални разузнавателни средства е намаляло през 2022 г. Въпреки това следва да се отбележи, че наличните статистически данни за 2022 г. не могат да дадат ясна представа за преразпределението на исканията за прилагане на специални разузнавателни средства между съдилищата след закриването на Специализирания наказателен съд, тъй като все още няма статистически данни за цяла година без участието на този съд. Освен това информацията, че понастоящем по-голямата част от исканията се разглеждат от Софийския градски съд, който преди това е разработил добри практики, не отговаря напълно на предишните искания на Комитета относно мерки, предвидени за гарантиране, че прилагането на специални разузнавателни средства се разрешава само при действителна необходимост.

В този контекст анализът, изложен в бележките, подготвени за 1451-^{вото} заседание, остава актуален. Поради това Комитетът би могъл да припомни изцяло решенията си, приети през декември 2022 г., по отношение на неизпълнените мерки и информацията относно прилагането на специални разузнавателни средства. Освен това той би могъл да призове властите да приемат без забавяне законодателни изменения, за да укрепят гаранциите по отношение на квалификацията и независимостта на членовете на Бюрото преди избора на ново Бюро през 2023 г., а ако такива изменения не могат да бъдат приети навреме, да назначат достатъчен брой членове, които имат юридическа подготовка, и да избягват, доколкото е възможно, назначаването на членове, които по-късно могат да се върнат в системата на правоприлагащите органи или службите за сигурност (за да се избегнат потенциалните рискове, свързани с подобен механизъм на „въртящи се врати“ [при възстановяване на предишна заемана длъжност]).

При все това следва да се припомни, че Комитетът вече е отбелязал значителен напредък в изпълнението на решението от 2007 г. (напр. въвеждането на вътрешноправно средство за защита, механизъм за контрол и засилени правила относно съдебното разрешение), като Европейският съд също е отбелязал значително подобрене на уредбата. Въпреки че остават различни нерешени въпроси, приемането на необходимите мерки може да продължи да бъде наблюдавано в контекста на изпълнението на решението от 2022 г. Поради това Комитетът би могъл да обмисли приключването на наблюдението върху решението по делото *Асоциация за европейска интеграция и права на човека и Екимджиев* чрез приемане на финална резолюция и да продължи своето наблюдение върху всички нерешени въпроси, включително тези, установени в контекста на наблюдението върху изпълнението на решението от 2007 г., в рамките на изпълнението на решението от 2022 г.

2) Запазване и достъп до трафични данни

Що се отнася до етапа на издаване на разрешението, държавата ответник може да бъде приканена да предвиди в закона изискване органите, които отправят искания за достъп до данни, да разкриват всички относими аспекти, включително тези, които отслабват техните искания, и да прилагат материалите, които ги подкрепят, както и задължение за съдиите да излагат мотиви и относно

необходимостта от достъпа до данни; и да въведе изискване за включване в исканията на мотиви относно необходимостта от разрешаване на достъп за съответна цел в контекста на висящо наказателно производство.

Освен това, с оглед на недостатъците на установената в решението рамка, властите следва да бъдат приканени да представят своята оценка относно законодателните или други мерки, предвидени за гарантиране на наличието на ясни, изчерпателни и достъпни правила относно процедурите за съхранение, достъп, преглед, използване, съобщаване и унищожаване на трафични данни, до които органите са получили достъп, които осигуряват адекватно ниво на защита. Те следва също така да представят своята оценка за необходимостта от приемане на законодателни изменения, за да се предвидят ясни правила относно сроковете за унищожаване на данни, до които е получен достъп в контекста на наказателно производство.

Що се отнася до системата за контрол, властите трябва да представят и своята оценка за мерките, предвидени за гарантиране, че системата за контрол е в състояние ефективно да предотвратява злоупотреби, наред с другото по отношение на възможността за разширяване, укрепване или изясняване на мандата на съществуващите контролни органи, за да се гарантира, че техните правомощия са достатъчно широки и се упражняват ефективно както по отношение на доставчиците на съобщителни услуги, така и по отношение на държавните органи, и че те могат да предприемат коригиращи мерки. Те биха могли също така да бъдат приканени да представят своята оценка относно необходимостта от засилване на действащите правила за квалификацията на членовете на специалната парламентарна комисия.

Властите трябва също така да представят оценката си за предвидените мерки, които да гарантират, че физическите и юридическите лица се уведомяват във всички случаи, когато е осъществен достъп до техните трафични данни или е потърсен достъп до тях, веднага щом това е възможно, без да се застрашава постигането на целта на мярката, а не само когато достъпът е бил незаконен; и да гарантират, че условията за уведомяване са ефективни на практика.

Освен това властите трябва да представят своята оценка на предвидените мерки, които да гарантират наличието на ефективно средство за защита, достъпно както за физическите, така и за юридическите лица, по отношение на запазването на трафични данни от доставчиците на комуникационни услуги или по отношение на достъпа до тях и използването им от органите. Това може да се постигне чрез специално законодателно изменение или чрез ефективно прилагане на съществуващите средства за защита по Закона от 2002 г. или общото деликтно право, или чрез комбинация от тези начини.

И накрая, властите могат да бъдат приканени да предоставят статистически данни за достъпа до трафични данни и информация за разгледани жалби, както и за уведомления, направени от контролните органи, и за всяко използване на вътрешни (компенсаторни) средства за защита в тази област.

Осигурено финансиране: ДА

Решения

Представителите на министрите

1. припомниха, че тези дела се отнасят до липсата на достатъчни гаранции в българското законодателство срещу риска от злоупотреба, който е присъщ на всяка система за прилагане на специални разузнавателни средства, и до липсата на ефективно средство за защита или до недостатъци на вътрешноправното средство за защита; отбелязаха, че неотдавнашното решение по делото *Екимджиев и други* се отнася освен това до липсата на достатъчни гаранции срещу риска от злоупотреба, който е присъщ на всяка система за запазване и достъп до трафични данни;

По отношение на индивидуалните мерки

2. призоваха властите да предоставят информация относно това дали някоя институция все още съхранява информация, получена чрез тайно наблюдение по делото *Савови*;

По отношение на общите мерки

- гаранции относно прилагането на специални разузнавателни средства

3. отбелязаха с интерес, че наличната информация показва, че различни национални органи полагат усилия за подобряване на практиките си по отношение на разрешаването и прилагането на специални разузнавателни средства и че използването на специални разузнавателни средства е намаляло през 2022 г.; отбелязаха обаче, че горепосочената информация не отговаря напълно на предишните искания на Комитета; припомниха решенията си, приети на 1451^{-вото} заседание (Формат „Права на човека“), и призоваха властите да приемат без забавяне оставащите мерки, посочени в тези решения, и да предоставят съответната информация и оценки;

4. призоваха властите да изработят без забавяне законодателни промени, които да засилят гаранциите по отношение на квалификацията и независимостта на членовете на Националното бюро за контрол на специалните разузнавателни средства („Бюрото“) от органите, които Бюрото контролира, преди предстоящия избор на ново Бюро, а ако такова законодателство не може да бъде разработено преди този избор, да назначат достатъчно членове, които имат юридическа подготовка, и да избегнат, доколкото е възможно, назначаването на членове, които са служители на правоприлагащите органи или службите за сигурност и могат, след като са работили в Бюрото, да се върнат на предишните си постове по силата на механизма на „въртящите се врати“;

5. като отбелязаха значителния напредък, постигнат през годините по изпълнението на делото *Асоциация за европейска интеграция и права на човека и Екимджиев*, решиха да прекратят наблюдението си по това дело и приеха финална резолюция [CM/ResDH\(2023\)258](#); решиха да продължат наблюдението по изпълнението на всички оставащи общи мерки в контекста на делото *Екимджиев и други*;

- гаранции по отношение на запазването и достъпа до трафични данни

6. приканиха властите да предвидят в законодателството изискване органите, които правят искания за достъп до трафични данни, да разкриват всички релевантни аспекти, включително тези, които отслабват тяхното искане, и да прилагат материалите, които го подкрепят, както и задължение за съдиите да излагат мотиви относно необходимостта от достъп до данни; насърчиха ги също така да въведат изискване за включване на мотиви относно необходимостта от достъп за постигане на съответната цел в исканията за достъп в контекста на висящи наказателни производства;

7. приканиха също така властите да информират Комитета за законодателните или други мерки, които се предвиждат, за да се гарантира, че съществуват ясни, изчерпателни и достъпни правила относно процедурите за съхранение, достъп, преглед, използване, съобщаване и унищожаване на трафични данни, до които органите са получили достъп, които осигуряват адекватно ниво на защита; и да представят своята оценка относно необходимостта от приемане на законодателни изменения за въвеждане на ясни правила относно сроковете за унищожаване на данни, до които е получен достъп в рамките на наказателно производство;

8. също така ги приканиха да представят своята оценка на мерките, предвидени да гарантират, че системата за контрол е в състояние ефективно да предотвратява злоупотреби, наред с другото, по отношение на възможността за разширяване, укрепване или изясняване на мандата на действащите контролни органи, за да се гарантира, че техните правомощия са достатъчно широки и се упражняват ефективно и че те могат да предприемат коригиращи мерки; и да обмислят укрепване на приложимите правила за квалификацията на членовете на специалната парламентарна комисия;

9. приканиха властите да представят оценката си относно мерките, предвидени да гарантират, че физическите и юридическите лица се уведомяват във всички случаи, когато е осъществен достъп до запазените за тях трафични данни или е потърсен достъп до тях, а не само когато достъпът е бил незаконен; и да гарантират, че условията за уведомяване са ефективни на практика; приканиха ги да представят оценката си относно мерките, предвидени да гарантират, че е налице ефективно средство за защита, достъпно както за физическите, така и за юридическите лица, по отношение на запазването на трафични данни от доставчиците на съобщителни услуги или по отношение на достъпа до тях и използването им от органите;

10. приканиха властите да предоставят статистически данни за достъпа до трафични данни и информация за всички жалби, уведомления и използване на вътрешноправни средства за защита в тази област; приканиха ги също така да предоставят информация по всички горепосочени въпроси до края на февруари 2024 г.